
Przedsiębiorstwa Mazowsza mające siedzibę poza Warszawą a poziom koncentracji gospodarki regionu

---

Piotr Rosik

STRESZCZENIE

W artykule zawarto część wyników badań z drugiego rozdziału raportu modułowego „Kapitał fizyczny”. Raport modułowy został zrealizowany w ramach projektu „Zagospodarowanie infrastrukturalne i kapitał fizyczny oraz policentryczność rozwoju Mazowsza” (*Trendy rozwojowe Mazowsza*). W jednym z rozdziałów modułu, pt. „Kapitał fizyczny – majątek produkcyjny”, znalazł się szeroki opis przedsiębiorstw Mazowsza, mających siedzibę poza Warszawą. W niniejszym artykule scharakteryzowano środki trwałe w przedsiębiorstwach Mazowsza, inwestycje oraz przychody ze sprzedaży w szerszym kontekście kształtowania się wyżej wymienionych zmiennych w całym województwie. Rozmieszczenie największych przedsiębiorstw na Mazowszu to przede wszystkim absolutna dominacja Warszawy. Województwo mazowieckie charakteryzuje się najwyższym w kraju wskaźnikiem monocentryczności siedzib przedsiębiorstw. Duże obszary województwa są w zasadzie pozbawione siedzib dużych przedsiębiorstw. Szczególnie negatywnie zaznacza się tu obszar położony w trójkącie między Ciechanowem, Ostrołką i Siedlcami oraz zachodnia część podregionu radomskiego. Rozmieszczenie dużych przedsiębiorstw odpowiada rozkładowi średnich wynagrodzeń według powiatów. Wynagrodzenia są najniższe na obszarach, gdzie dominują małe i średnie spółki, a wyższe tam, gdzie istnieją duże przedsiębiorstwa.

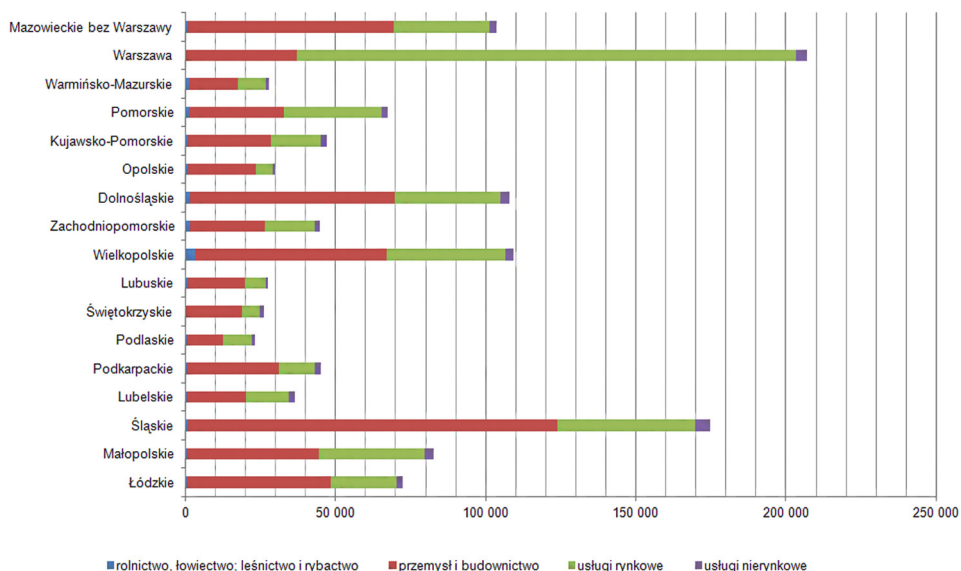
Wstęp

Istnieje wiele opracowań odnoszących się do przestrzennego zróżnicowania siły ekonomicznej oraz koncentracji przestrzennej firm (Wyżnikiewicz 1997, Zioto i Piróg 2001, Śleszyński 2007). Województwo mazowieckie jest tym regionem, w którym monocentryczność, w zakresie lokalizacji działalności produkcyjnej i usługowej, jest szczególnie widoczna. W artykule przedstawiono sytuację największych przedsiębiorstw na Mazowszu, mających siedzibę poza Warszawą, w tym przede wszystkim tych, których siedziba znajduje się w dalszej odległości od stolicy, tj. poza Obszarem Metropolitalnym Warszawy. Opisano największe firmy, których udział w inwestycjach oraz osiągnięte przychody ze sprzedaży decydują nierzadko, szczególnie na obszarach peryferyjnych, o skali zatrudnienia oraz wysokości wynagrodzeń i dochodów miejscowej ludności. Przedsiębiorstwa w poszczególnych powiatach przedstawiono na tle ogólnej sytuacji kształtowania się środków trwałych w województwie oraz procesów inwestycyjnych w podregionach i powiatach Mazowsza. W podsumowaniu zaprezentowano wizję ewentualnej delokalizacji przedsiębiorstw w przyszłości, biorąc pod uwagę przesłanki makroekonomiczne oraz inwestycje infrastrukturalne.

Środki trwałe oraz przebieg procesów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach Mazowsza

Majątek produkcyjny można utożsamiać ze środkami trwałymi w przedsiębiorstwach. Środki trwałe brutto w przedsiębiorstwach w województwie mazowieckim stanowią 25% ogółu środków trwałych w Polsce, w tym – w samej Warszawie 17%, a w pozostałej części województwa – 8%. Biorąc pod uwagę strukturę środków trwałych, aż 33% środków trwałych w usługach rynkowych w Polsce jest zlokalizowanych w stolicy. Z kolei w pozostałej części województwa mazowieckiego dominują środki trwałe w przemyśle i budownictwie (10% ogółu środków trwałych w Polsce), co w znacznej mierze wynika z siły ośrodka płockiego oraz miast aglomeracji warszawskiej (poza Warszawą) (ryc. 1).

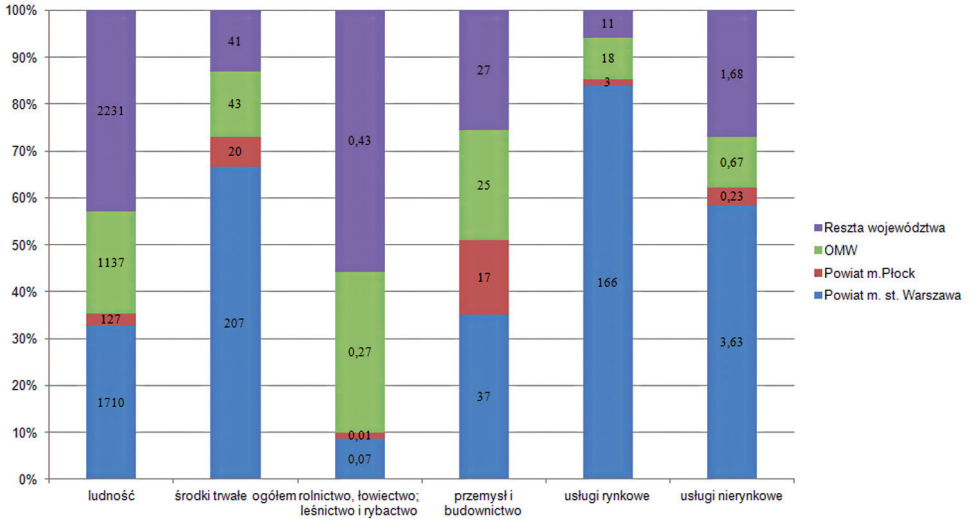
Ryc. 1. Środki trwałe w województwie mazowieckim w przedsiębiorstwach wg PKD 2004 (w Warszawie oraz pozostałej części województwa) według działów gospodarki na tle innych województw w 2008 roku (mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych

W dziedzinie środków trwałych, podobnie jak i w wielu innych obszarach, istnieje duży monocentryzm Warszawy. Na rycinie 2 porównano udziały środków trwałych (ogółem oraz w poszczególnych działach gospodarki) z liczbą ludności. Z województwa mazowieckiego wydzielono miasta Warszawę i Płock, a także utworzono, na potrzeby analizy środków

Ryc. 2. Środki trwałe ogółem i według sektorów ekonomicznych (mld zł) oraz ludność (tys.) w województwie mazowieckim. Udziały Warszawy, Płocka oraz OMW

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych

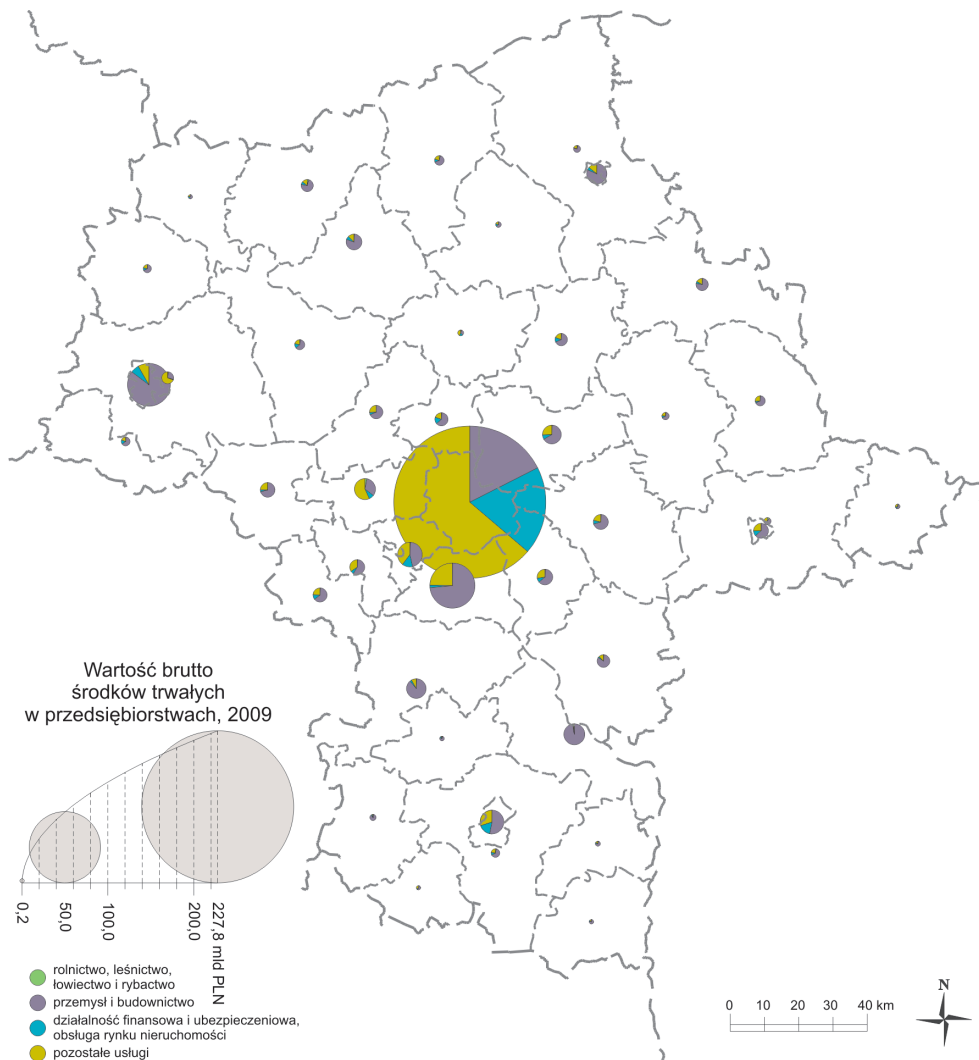
trwałych, OMW (Obszar Metropolitalny Warszawy), który powstał w wyniku agregacji dziewięciu powiatów: legionowskiego, mińskiego, nowodworskiego, otwockiego, wołomińskiego, grodzkiego, piaseczyńskiego, pruszkowskiego oraz warszawskiego zachodniego¹. Na rycinie 3 pokazano wartości bezwzględne w celu zobrazowania udziału poszczególnych działów gospodarki w środkach trwałych ogółem.

Udział Warszawy w środkach trwałych w przedsiębiorstwach w 2009 roku w województwie mazowieckim (69%) jest ponad dwukrotnie wyższy niż analogiczny udział w liczbie ludności (33%), co podkreśla dominującą rolę stolicy w tym zakresie (ryc. 2). Wysoki udział stolicy w środkach trwałych w przedsiębiorstwach na Mazowszu wynika przede wszystkim z faktu absolutnej dominacji Warszawy w **usługach** ogółem. Należy pamiętać przy tym, że usługi stanowią aż 2/3 środków trwałych ogółem. Tymczasem udział Warszawy w usługach ogółem w województwie mazowieckim kształtował się w 2009 roku na poziomie aż 86% (ryc. 3).

Zmiany wartości środków trwałych w czasie stają się widoczne przy analizie szeregów czasowych, związanych z **nakładami inwestycyjnymi** (ryc. 4). Wnioski z analizy są nastę-

¹ W relacji do OMW, opracowanego w ramach publikacji Obszar Metropolitalny Warszawy (2008) przez Urząd Statystyczny w Warszawie oraz Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego, tak przyjęty obszar OMW różni się przez uwzględnienie całości powiatów: mińskiego, wołomińskiego, nowodworskiego i otwockiego, a także – wykluczenie z analizy powiatu żyrardowskiego oraz części powiatów sochaczewskiego, grójckiego i wyszkowskiego.

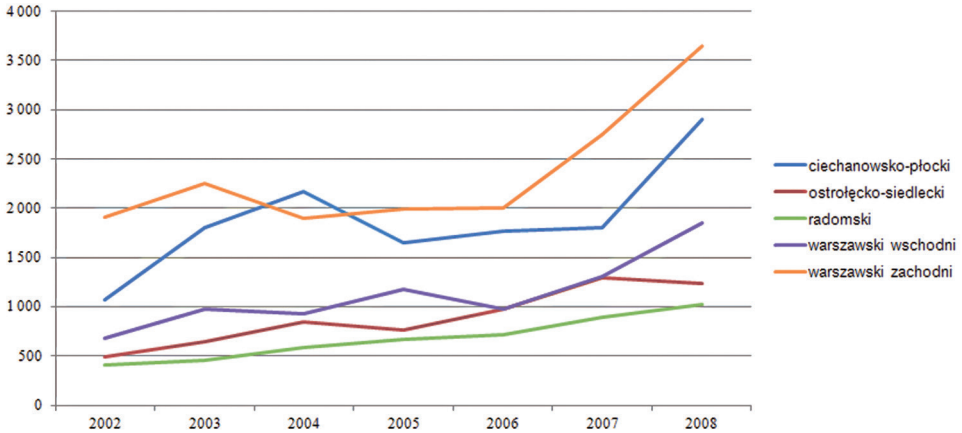
Ryc. 3. Wartość brutto środków trwałych ogółem w przedsiębiorstwach w 2009 roku

Źródło: opracowanie Marcin Mazur na podstawie Banku Danych Lokalnych

pujące. W dominującej, pod względem wielkości wydatków inwestycyjnych Warszawie, w 2003 roku miało miejsce załamanie tych wydatków (spadek o ok. 14% w relacji do 2002 roku). Z kolei w pozostałych podregionach w 2003 roku zaobserwowano wzrosty wydatków inwestycyjnych, co świadczy o braku synchronizacji między stolicą a pozostałą częścią Mazowsza i innej reakcji przedsiębiorców na wychodzenie z kryzysu lat 2001-2002.

Ryc. 4. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w podregionach województwa mazowieckiego (z wyjątkiem Warszawy) w latach 2002-2008 (w mln zł; w cenach bieżących)

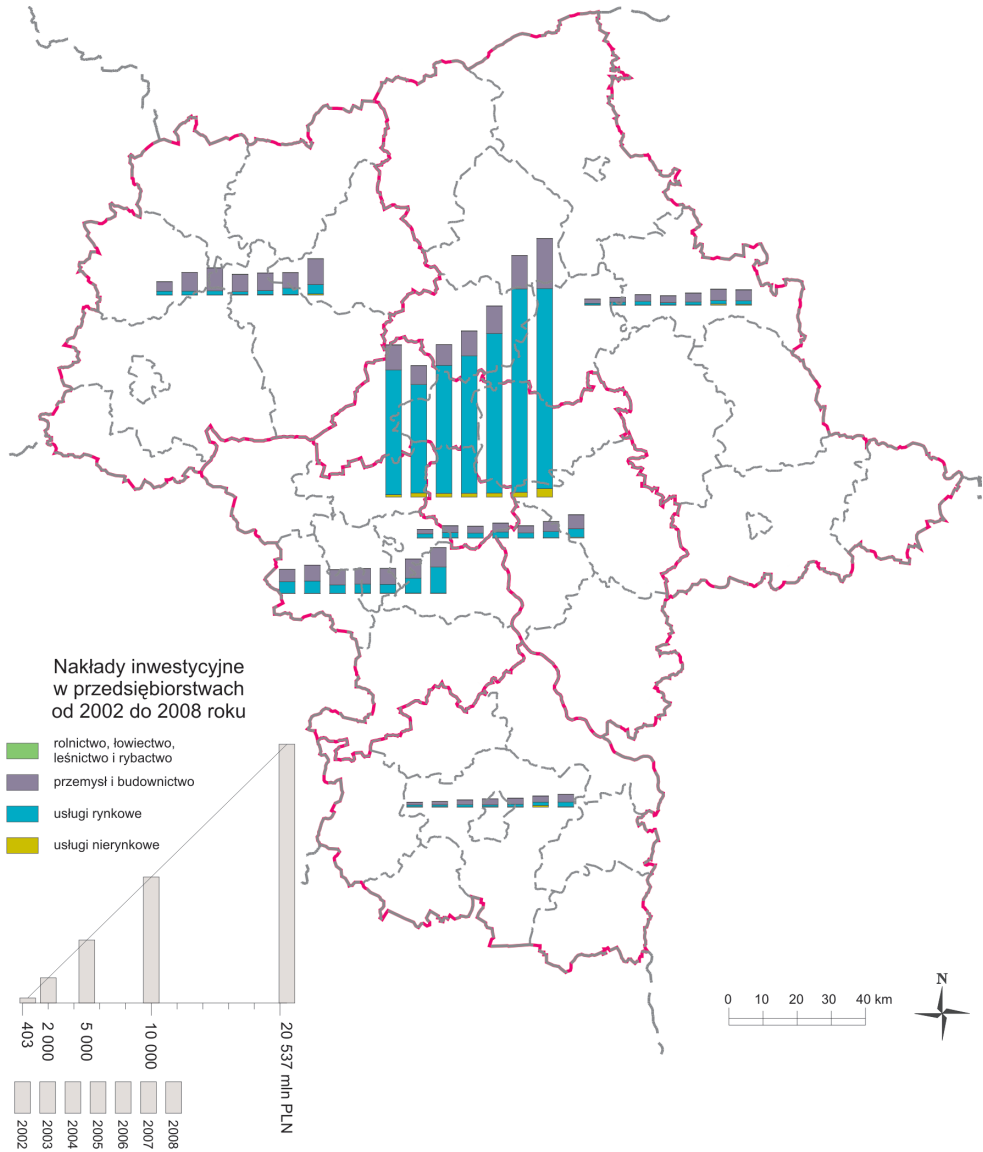
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych

Było to załamanie gospodarcze, będące konsekwencją spowolnienia światowej gospodarki w wyniku ataków terrorystycznych w Nowym Jorku oraz pęknięcia bańki internetowej, a także, szczególnie w Polsce, pokłosie kryzysu rosyjskiego w 1998 roku, reform gospodarczych oraz polityki „schładzania” gospodarki, które w krótkim okresie doprowadziły do wzrostu bezrobocia i osłabienia dynamiki PKB na początku XXI wieku.

W kolejnych latach, aż do 2008 roku, który jest ostatnim dla którego podjęto badanie, w Warszawie z każdym kolejnym rokiem suma nakładów inwestycyjnych była wyższa. Jedynym podregionem, w którym zaobserwowano analogiczną sytuację, był podregion radomski. Tu również w latach 2002-2008 każdy kolejny rok przynosił wzrost nakładów inwestycyjnych. W pozostałych podregionach widać wyraźne spowolnienie w tym zakresie w latach 2003-2006, co świadczy o tym, że efekt wejścia Polski do Unii Europejskiej i wykorzystanie środków unijnych na inwestycje było najszybsze w Warszawie, natomiast w pozostałych podregionach szybki wzrost nakładów inwestycyjnych po 2006 roku każe przypuszczać, że dopiero po 2 latach po akcesji przedsiębiorstwa rozpoczęły na dobre ekspansję inwestycyjną (ryc. 4).

W odróżnieniu od Warszawy oraz podregionu warszawskiego-zachodniego ekspansja inwestycyjna w latach 2006-2008 dotyczyła, w pozostałych podregionach województwa, głównie sektora przemysłu i budownictwa, a w mniejszym stopniu – usług rynkowych. Ponadto na rycinie 5 widać wyraźnie relatywnie niewielkie znaczenie sektora rolnictwa oraz (z wyjątkiem Warszawy) usług nierynkowych.

Ryc. 5. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w latach 2002-2008 według podregionów oraz sektorów gospodarki

Źródło: opracowanie Marcin Mazur na podstawie Banku Danych Lokalnych

Kapitał fizyczny w największych przedsiębiorstwach Mazowsza

Majątek produkcyjny mazowieckich przedsiębiorstw opisano na podstawie listy 2000 największych polskich przedsiębiorstw. Źródłem danych była publikacja *Lista 2000 Rzeczypospolitej* z 27 października 2010 roku („Lista 2000”). W analizie skoncentrowano się na przedsiębiorstwach spoza Warszawy, aby podkreślić wymiar policentryczności rozwoju Mazowsza. Analiza przedsiębiorstw mających siedzibę w Warszawie mogłaby stanowić temat oddzielnego opracowania. Wystarczy porównać liczbę firm mających siedzibę w Warszawie w relacji do wszystkich firm z *Listy 500 Rzeczypospolitej* („Lista 500”). Na liście tej ponad 40% (207) największych przedsiębiorstw ma siedzibę w Warszawie, a w pozostałej części obszaru Mazowsza – jedynie około 6% (29). Dominacja Warszawy jest zatem wyraźnie widoczna. Do największych przedsiębiorstw, zarejestrowanych w Warszawie (pierwsza dwudziestka z list *Rzeczypospolitej*), należą m.in.: PGE Grupa Energetyczna SA, PGNiG SA, Telekomunikacja SA, Grupa PKP SA, Makro Cash and Carry SA, Carrefour, Polkomtel SA i PTK Centertel sp. z o.o.

W celu skwantyfikowania monocentryczności siedzib przedsiębiorstw w województwie mazowieckim na tle innych województw, a także pokazania relacji między kapitałem fizycznym produkcyjnym a policentrycznością w województwie mazowieckim, skonstruowano autorski wskaźnik **monocentryczności siedzib przedsiębiorstw** (WMSP), charakteryzujący koncentrację siedzib 500 największych przedsiębiorstw w stolicy (stolicach) danego województwa oraz obszarze aglomeracji stolicy (stolic) – w relacji do liczby przedsiębiorstw z „Listy 500”, zlokalizowanych na całym obszarze danego województwa. W celu uwypuklenia roli stolicy województwa w relacji do reszty obszaru aglomeracji przyjęto, że przedsiębiorstwa zlokalizowane na obszarze aglomeracji, poza stolicą województwa, mają dwa razy niższy wpływ na wysokość wskaźnika niż te, zlokalizowane w samej stolicy województwa. Wskaźnik monocentryczności siedzib przedsiębiorstw (WMSP) przyjął zatem postać:

$$WMSP = \frac{L_{st} + 0,5L_{agl}}{L_{woj}}$$

gdzie:

WMSP – wskaźnik monocentryczności siedzib przedsiębiorstw,

L_{st} – liczba przedsiębiorstw z siedzibą w stolicy województwa,

L_{agl} – liczba przedsiębiorstw z siedzibą w aglomeracji, poza stolicą województwa,

L_{woj} – łączna liczba przedsiębiorstw z siedzibą w województwie.

Wskaźnik przyjmuje wartości od 0 do 1. Im wyższa wartość wskaźnika – tym wyższy jest również stopień monocentryczności i jednocześnie koncentracji przedsiębiorstw w stolicy i aglomeracji. Województwo mazowieckie charakteryzuje się najwyższym wskaźnikiem monocentryczności, wynoszącym 0,9. Wśród województw, charakteryzujących się liczbą firm z listy 500 wyższą niż 10, na kolejnych pozycjach znalazły się województwa: pomorskie (0,64) oraz dolnośląskie (0,60). Co ciekawe, liczba firm mających siedzibę w aglomeracji warszawskiej, z wyłączeniem Warszawy, wynosi 10, co jest wartością niższą niż dla aglomeracji poznańskiej poza Poznaniem (11) lub konurbacji górnośląskiej poza Katowicami (13) (tabela 1).

Tabela 1. Wskaźnik monocentryczności siedzib przedsiębiorstw (WMSP) wg województw

Województwo	Liczba firm na „Liście 500”	Liczba firm w stolicy (stolicach)* województwa	Liczba firm w aglomeracji poza stolicą województwa	Wskaźnik monocentryczności (WMSP)
dolnośląskie	40	23	2	0,60
kujawsko-pomorskie	16	8	0	0,50
lubelskie	8	4	0	0,50
lubuskie	2	1	0	0,50
łódzkie	11	5	0	0,45
małopolskie	28	15	1	0,55
mazowieckie	236	207	10	0,90
opolskie	6	1	0	0,17
podkarpackie	13	7	0	0,54
podlaskie	9	3	0	0,33
pomorskie	22	9	10	0,64
śląskie	45	12	13	0,41
świętokrzyskie	9	4	1	0,50
warmińsko-mazurskie	5	3	1	0,70
wielkopolskie	46	19	11	0,53
zachodniopomorskie	4	2	2	0,75
Razem	500	323	51	0,70

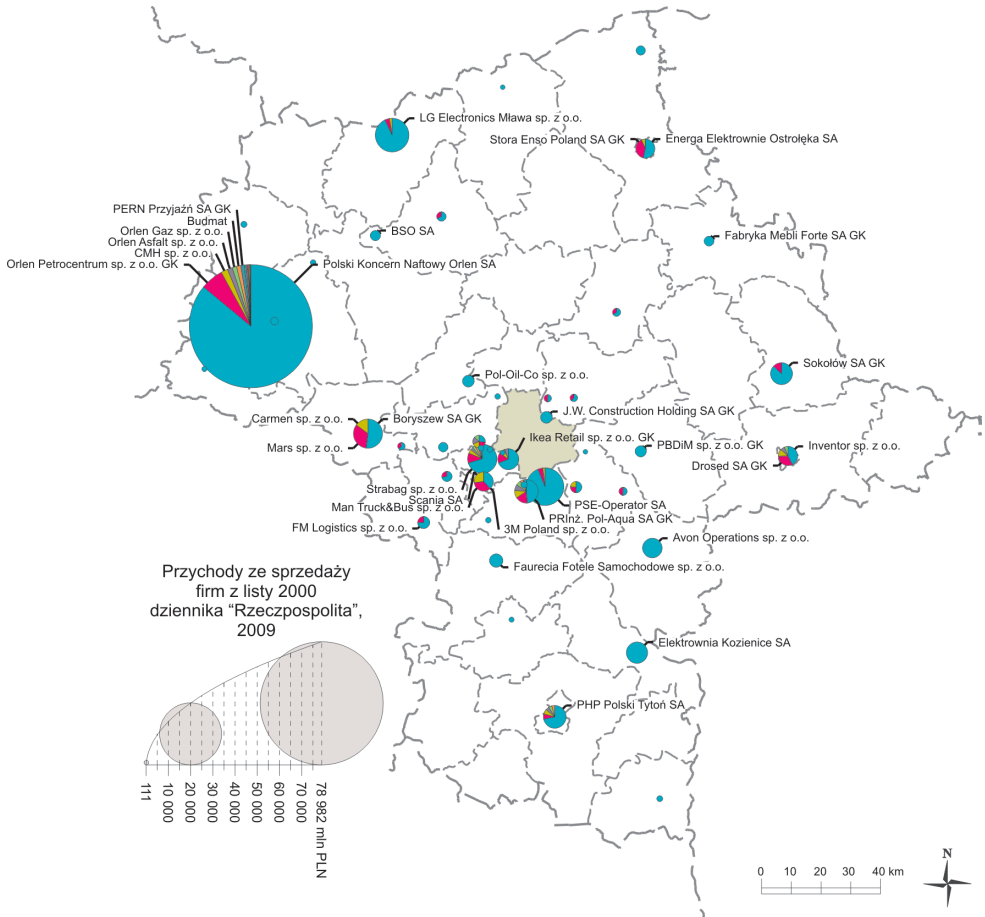
**stolice* województwa kujawsko-pomorskiego to Bydgoszcz i Toruń, a województwa lubuskiego to Gorzów Wielkopolski i Zielona Góra

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Lista 500”, 2011, *Rzeczpospolita*.

Dominacja Warszawy jest również widoczna na „Liście 2000” największych firm, wydanej przez *Rzeczpospolitą* 27 października 2010 roku. Wśród 2000 największych firm w 2009 roku znalazło się jedynie 108 firm mających siedzibę na Mazowszu, z wyłączeniem stolicy. Dla 32 największych z nich wyniki dotyczące przychodów z działalności oraz zatrudnienia skonfrontowano z analogicznymi listami 500, publikowanymi przez *Rzeczpospolitą* z roku 2005 („Lista 500”, 2006) i 2000 („Lista 500”, 2001). Opis poszczególnych przedsiębiorstw stanowił doskonałe tło do szerszej analizy przedsiębiorstw na terenie wybranych powiatów województwa mazowieckiego, szczególnie w tych powiatach, które znajdują się poza stolicą i Obszarem Metropolitalnym Warszawy (tabela 2).

Ryc. 6. Największe przedsiębiorstwa w 2009 roku według listy 2000 (przychody ze sprzedaży) w województwie mazowieckim, z wyłączeniem Warszawy

Źródło: opracowanie Marcin Mazur na podstawie Listy 2000, 2010, Rzeczpospolita

Na ryc. 6 przedstawiono 108 największych firm na Mazowszu pod względem przychodów ze sprzedaży w 2009 roku. **Dominacja Płocka** (przede wszystkim Polski Koncern Naftowy Orlen SA) jest bardzo widoczna. W dalszej kolejności widać firmy mające siedzibę w Obszarze Metropolitalnym Warszawy (przede wszystkim na południe i południowo-zachód od Warszawy). Widoczne są ponadto pojedyncze ośrodki, takie jak: Mława, Sochaczew, Radom, Kozenice, Garwolin, Sokołów Podlaski, Siedlce oraz Ostrołęka. W Mławie, Kozenicach, Garwolinie, Sokołowie Podlaskim oraz po części również w Radomiu - jedna duża firma ma dominujący udział. W pozostałych wymienionych miastach

Tabela 2. Największe przedsiębiorstwa według „Listy 2000” i „Listy 500” (przychody ze sprzedaży) w województwie mazowieckim (z wyłączeniem Warszawy)

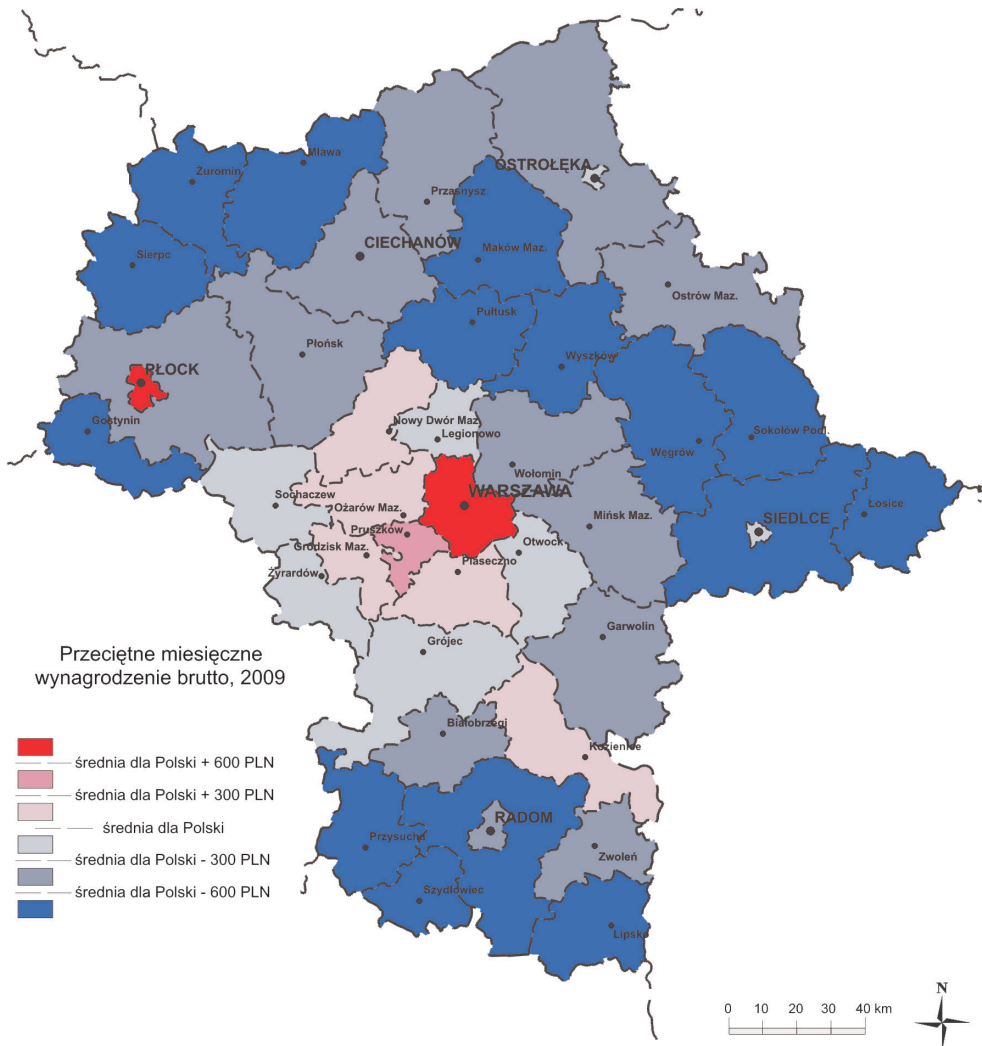
Pozycja 2009 („Lista 2000”*)	Pozycja 2005 („Lista 500”**)	Pozycja 2000 („Lista 500”***)	Nazwa przedsiębiorstwa	Siedziba przedsiębiorstwa	Przychody ze sprzedaży (mln zł) 2009	Zatrudnienie 2009	Przychody ze sprzedaży (mln zł) 2005	Zatrudnienie 2005	Przychody z działalności podstawowej (mln zł) 2000	Zatrudnienie 2000
1	1	1	Polski Koncern Naftowy Orlen SA	Płock	67927	22535	30423	21 413	25095	bd
25	x	x	PSE-Operator SA	Konstancin-Jeziorna	6930	482	x	x	x	x
36	49	x	LG Electronics Mława Sp. z o.o.	Mława	5480	1579	2931	870	x	x
45	x	x	Orlen Petrocentrum Sp. z o.o. GK	Płock	4734	108	x	x	x	x
77	x	x	Strabag Sp. z o.o.	Pruszków	3143	3036	x	x	x	x
115	89	104	Elektrownia Kozienice SA	Kozienice	2370	b.d.	1870	2405	1082	2747
119	88	x	Boryszew SA GK	Sochaczew	2288	3403	1877	7518	x	x
127	126	194	Sokolów SA GK	Sokolów Podlaski	2179	5569	1515	5028	633	4400
147	109	x	Avon Operations Sp. z o.o.	Garwolin	1995	2362	1707	3005	x	x
153	151	146	PHP Polski Tytoń SA	Radom	1925	678	1286	638	825	873
191	x	268	Ikea Retail Sp. z o.o. GK	Raszyn	1573	b.d.	x	x	445	bd
210	152	132	Mars Sp. z o.o.	Sochaczew	1468	1360	1285	1279	895	1212
216	x	x	PRInż. Pol-Aqua SA GK	Piaseczno	1410	2910	x	x	x	x
229	292	x	CNH Sp. z o.o.	Płock	1402	1206	657	624	x	x

264	x	x	Orlen Asphalt Sp. z o.o.	Płock	1045	155	x	x	x	x	x	x
277	356	335	Energa Elektrownie Ostrołęka SA	Ostrołęka	1008	1024	517	1 101	343	1344		
298	250	x	Faurecia Fotele Samochodowe Sp. z o.o.	Grójec	935	1540	799	1347	x	x		
310	x	x	Orlen Gaz Sp. z o.o.	Płock	900	151	x	x	x	x		
322	x	x	Budimat	Płock	874	896	x	x	x	x		
329	x	x	Inventor Sp. z o.o.	Siedlce	819	10	x	x	x	x		
363	116	x	Stora Enso Poland SA GK	Ostrołęka	748	1766	1631	1602	x	x		
371	x	x	3M Poland Sp. z o.o.	Nadarzyn	736	932	x	x	x	x		
380	328	257	PERN Przyjaźń SA GK	Płock	722	846	583	833	467	817		
383	313	x	Pol-Oil-Co Sp. z o.o.	Czosnów	718	128	610	125	x	x		
385	466	x	J.W. Construction Holding SA GK	Ząbki	713	915	363	1093	x	x		
401	223	318	Man Truck&Bus Sp. z o.o.	Nadarzyn	673	290	919	255	371	638		
408	x	x	PBDIM Sp. z o.o. GK	Mińsk Mazowiecki	653	1369	x	x	x	x		
409	x	x	Carmen Sp. z o.o.	Sochaczew	651	b.d.	x	x	x	x		
433	x	328	Drosed SA GK	Siedlce	614	1730	x	x	355	1080		
466	x	x	FM Logistics Sp. z o.o.	Mszczonów	561	2722	x	x	x	x		
479	x	x	BSO SA	Głinojeck	537	b.d.	x	x	x	x		
494	390	x	Scania SA	Nadarzyn	522	b.d.	449	291	x	x		

Źródło: * „Lista 2000” z 2010 roku, ** „Lista 500” z 2006 roku, *** „Lista 500” z 2001 roku

stach, tj. w Sochaczewie, Siedlcach i Ostrołęce, rozwój największych przedsiębiorstw ma charakter bardziej spolaryzowany. W dalszej części artykułu opisano bardziej szczegółowo profil działalności poszczególnych dużych firm w głównych ośrodkach województwa mazowieckiego poza Warszawą, ze szczególnym uwzględnieniem tych, znajdujących się w dalszej odległości i pretendujących do roli centrów subregionalnych.

Ryc. 7. Przeciętne wynagrodzenie brutto w 2009 roku w powiatach województwa mazowieckiego w relacji do średniej krajowej

Źródło: opracowanie Marcin Mazur na podstawie Banku Danych Lokalnych

Na uwagę zasługuje fakt, że duże obszary województwa są w zasadzie pozbawione siedzib dużych przedsiębiorstw. Szczególnie negatywnie zaznacza się tu obszar położony w trójkącie między Ciechanowem, Ostrołęką i Siedlcami oraz zachodnia część podregionu radomskiego. Charakterystyczne jest, że rozmieszczenie dużych przedsiębiorstw odpowiada rozkładowi średnich wynagrodzeń według powiatów. Wynagrodzenia są najniższe na obszarach, gdzie dominują małe i średnie spółki. Jedynym wyjątkiem od tej reguły jest powiat mławski, w którym działalność dużej firmy, LG Electronics Mława Sp. z o.o., jak dotąd nie skutkowałą znaczącą zmianą relatywnie niskiego średniego wynagrodzenia w powiecie (ryc. 7).

Największym przedsiębiorstwem w Europie Środkowo-Wschodniej, Polsce, i oczywiście również na Mazowszu, jest od lat Polski Koncern Naftowy Orlen SA z Płocka. Skalę absolutnej dominacji Orleń obrazują przychody ze sprzedaży, jakie osiągnął w 2009 roku, w wysokości prawie 68 mld złotych. Warto podkreślić, że są one wyższe niż suma przychodów wszystkich pozostałych 107 firm z „Listy 2000”, mających siedzibę w województwie mazowieckim, poza Warszawą. PKN ORLEN SA jest ponadto udziałowcem w wielu spółkach, mających siedzibę w Płocku. PKN ORLEN SA to największe polskie przedsiębiorstwo, zajmujące się przetwarzaniem ropy naftowej i dystrybucją produktów pochodzących z jej rafinacji. Spółka powstała w 1999 roku w wyniku połączenia Petrochemii Płock SA i Centrali Produktów Naftowych. PKN ORLEN SA jest udziałowcem w wielu, wymienionych poniżej, spółkach:

- PetroCentrum Sp. z o.o. (45 miejsce na „Liście 2000”), z siedzibą w Płocku, rozpoczęła swoją działalność we wrześniu 1996 roku jako spółka Grupy Kapitałowej PKN ORLEN SA. Działalność firmy ukierunkowana jest głównie na rozwój hurtowej sprzedaży paliw i oleju opałowego;
- ORLEN Asphalt Sp. z o.o. (264 miejsce na „Liście 2000”), należy do Grupy Kapitałowej ORLEN i jest jednym z największych w Polsce przedsiębiorstw produkujących i sprzedających asfalt. W 2006 roku uruchomiono jedną z największych i najnowocześniejszych w Europie instalacji do produkcji asfaltów;
- ORLEN GAZ Sp. z o.o. (310 miejsce na „Liście 2000”) jest największą polską firmą gazu płynnego na rynku. Zajmuje się sprzedażą i dystrybucją propanu, butanu oraz mieszaniny propan-butanu.

Płock jest miastem, w którym zlokalizowane zostały nie tylko firmy bezpośrednio powiązane z PKN Orlen. Dawna stolica Mazowsza jest siedzibą również ośmiu innych firm z „Listy 2000”:

- CNH Polska Sp. z o.o. (229 miejsce na „Liście 2000”), jest wiodącym producentem maszyn rolniczych i dla budownictwa drogowego na świecie. Produkcja odbywa się w halach dawnej Fabryki Maszyn Żniwnych, przejętej przez CNH po upadłości przedsiębiorstwa w 2001 roku;
- BUDMAT (322 miejsce na „Liście 2000”), powstał w 1991 roku. Od 1996 roku zajmuje się produkcją pokryć dachowych z blach stalowych ocynkowanych i powlekanych organicznie. Grupa BUDMAT posiada oddziały produkcyjno-handlowe, zlokalizowane

w Dąbrowie Górniczej, Gdańsku oraz Ciechanowie, z własnym zapleczem magazynowym i transportowym;

- Przedsiębiorstwo Eksploatacji Rurociągów Naftowych „Przyjaźń” SA (380 miejsce na „Liście 2000”), jest krajowym liderem logistyki naftowej i strategiczną spółką, gwarantującą bezpieczeństwo energetyczne Polski. Podstawową działalnością spółki jest eksploatacja sieci rurociągów, transportujących rosyjską ropę naftową (rurociąg „Przyjaźń”) dla największych producentów paliw w Polsce oraz w Niemczech;
- Operator Logistyczny Paliw Płynnych Sp. z o.o. (OLPP; 695 miejsce na „Liście 2000”), funkcjonuje od 1997 roku. Jest największym w Polsce przedsiębiorstwem specjalizującym się w magazynowaniu i przeladunku paliw płynnych;
- VECTRA SA (1101 miejsce na „Liście 2000”), jest firmą działającą w branży budowlanej, w zakresie budownictwa ogólnego, przemysłowego i mieszkaniowego, zajmuje się produkcją i transportem mieszanek betonowych;
- Zakład Naftoremont (1391 miejsce na „Liście 2000”), jest dużą firmą specjalizującą się w pracach wykonywanych dla przemysłu rafineryjno-petrochemicznego i chemicznego;
- Mostostal Płock SA (1423 miejsce na „Liście 2000”), jest spółką powstałą w wyniku przekształceń własnościowych Płockiego Przedsiębiorstwa Konstrukcji Stalowych i Urządzeń Przemysłowych. Świadczy usługi w zakresie m.in. wykonawstwa i montażu konstrukcji stalowych, rurociągów i urządzeń przemysłowych, robót budowlanych, projektowania;
- Zakład Energetyczny Płock – Dystrybucja Zachód Sp. z o.o. (1433 miejsce na „Liście 2000”), jest firmą zajmującą się pośrednictwem w dystrybucji i obrocie energią elektryczną oraz świadczeniem usług elektroenergetycznych.

W przypadku **powiatu płockiego** dominują natomiast małe i średnie przedsiębiorstwa, zlokalizowane głównie w obrębie gmin: Stara Biała, Bielsk, Brudzeń, Radzanowo i Słupno. Powiat płocki posiada ponadto około 200 ha, które przeznaczyć można będzie na tereny inwestycyjne. Z kolei w niedalekim **powiecie gostyńskim**, w ciągu ostatnich 10 lat, rozwinął się zakład przetwórstwa stalowego Holding-Pietrzak, który zaadaptował bazę Państwowych Zakładów Maszynowych. Największą firmą w powiecie jest Izolbet sp.j., producent hydroizolacji i chemii budowlanej (1631 pozycja na „Liście 2000”). Ponadto na terenie powiatu funkcjonuje dużo małych firm, wśród których dominują te o profilu budowlanym. Na północnym-zachodzie województwa, w **powiecie sierpeckim**, funkcjonuje duża Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska (1213 miejsce na „Liście 2000”), a także działają mieszalnie pasz, zakład utylizacyjny odpadów mięsnych firmy Cargill oraz duża firma wodno-melioracyjna Melbud. Z kolei w niedalekim **powiecie żuromińskim** do dużych przedsiębiorstw należą te, zajmujące się przetwórstwem żywności, tj. Bakoma oraz Spółdzielnia Mleczarska, a także przedsiębiorstwo Dorpol - prowadzące skup i przetwórstwo drobiu. Zlokalizowane są tutaj również LDM Electronic, producent sprzętu nagłaśniającego, oraz firmy Max-Parkiet, Terrabud oraz PUE Tomic.

Na trzecim miejscu listy przedsiębiorstw mazowieckich, poza Warszawą, znalazł się LG Electronics Mława Sp. z o.o. (pozycja 36 w kraju), istniejący w Mławie od 1999 roku. Ta, produkująca odbiorniki telewizyjne, firma zatrudnia ponad 1500 osób, będąc głównym

pracodawcą w **powiecie mławskim**. Innymi dużymi przedsiębiorstwami w powiecie mławskim, są: Lotos Gaz SA (972 pozycja na „Liście 2000”) oraz Fine Altech Mława Sp. z o.o. (kooperant LG Electronics – 1427 pozycja na „Liście 2000”). Nowe hale produkcyjne wybudowały w ostatnich latach w powiecie mławskim m.in. LG Electronics Sp. z o.o., Fine Altech Sp. z o.o. (również budowa pomieszczeń biurowych), Ssang Geum Sp. z o.o. oraz Lemahieu (budowa magazynu i hali produkcyjnej) (www.powiatmlawski.pl). Dużym przedsiębiorstwem z powiatu mławskiego, które zainwestowało w park maszynowy, jest firma HERMAR Sp. z o.o., z siedzibą w Uniszczach Cegielni, specjalizująca się w produkcji mięsa czerwonego.

Powiat ciechanowski reprezentują na liście 2000 firmy z Gliniojecka (British Sugar Overseas SA – 479 pozycja) oraz z Ciechanowa (mleczarnia Delitissue Sp. z o.o. – 825 pozycja i dystrybutor olei smarowych i płynów eksploatacyjnych Achtel Sp. z o.o. – 1525 pozycja). Warto zaznaczyć, że w latach 2005-2006 British Sugar Overseas zainwestowało w rozbudowę i modernizację Cukrowni Gliniojeck 170 milionów złotych. Z kolei, w relatywnie dobrze zlokalizowanym na skrzyżowaniu trzech ważnych dróg krajowych (DK7, DK10 i DK50) **powiecie płońskim**, zaskakuje brak dużych przedsiębiorstw z „Listy 2000”. Na terenie powiatu funkcjonowały niegdyś zakłady przemysłowe, napędzające gospodarkę miasta i obszarów podmiejskich. W obecnej chwili nie funkcjonuje tu jednak żadna ważna linia produkcyjna, a większość zakładów przemysłowych przeniosła się w inne regiony lub zamknęła swoją działalność (E. Wedel, Hortex). Brak przedsiębiorstw z „Listy 2000” charakteryzuje również **powiaty pułtuski** oraz **makowski**. W **powiecie makowskim** działa dobrze rozwinięty przemysł mięsny, istnieją liczne ubojnie i zakłady masarskie, ale raczej są to małe i średnie przedsiębiorstwa.

W pierwszej „Liście 500” znalazły się dwie firmy z **Ostrołęki**. Są to: Energa Elektrownie Ostrołęka SA (277 pozycja) oraz zakład celulozowo-papierniczy Stora Enso Poland SA GK (363 pozycja). Zatrudniające ponad 1000 osób zakłady Energa Elektrownie Ostrołęka SA, to największy wytwórca energii elektrycznej i ciepłej w północno-wschodniej Polsce. Najważniejszą, z aktualnych inwestycji proekologicznych, jest budowa Instalacji Odsiarczania Spalin oraz realizacja instalacji współspalania węgla i biomasy, co umożliwi uzyskanie dodatkowych przychodów z tytułu wytwarzania energii odnawialnej. Planowane jest także wykonanie połączenia parowego Elektrowni Ostrołęka B i Elektrociepłowni Ostrołęka A. Z kolei zakłady firmy Stora Enso Poland SA zostały uzupełnione w ostatnich latach o nowoczesne centrum logistyczne. Zakład również zainwestował ponad 300 mln zł we własną elektrociepłownię, dzięki czemu mógł znacząco obniżyć koszty energii. Na miejscu 1752 na „Liście 2000” znalazły się ponadto ostrołęckie Zakłady Mięsne Pekpol Ostrołęka SA. Innymi ważnymi dla miasta przedsiębiorstwami, są: producent ekologicznych opakowań papierowych Intercell SA oraz zakład betonu komórkowego YTONG, należący do Xella Polska. W **powiecie ostrołęckim** dużym przedsiębiorstwem jest Zakład Przetwórstwa Mięsnego JBB Import-Eksport Józef Bałdyga z Łysych (pozycja 580). Na uwagę zasługuje również nowy zakład mleczarski firmy Hochland w Baranowie, zajmujący się produkcją serów miękkich, którego budowa kosztowała łącznie ok. 20 mln euro. Jest on obecnie największym przedsięwzięciem tej firmy w Polsce. W niedalekim **powiecie przasnyskim** działa, znajdująca się na 1957 miejscu „Listy 2000”, Spółdzielnia Mleczarska Mazowsze w Chorzeli. Ponadto

zlokalizowany na terenie powiatu jest również jeden z największych w Polsce zakładów produkujących rowery firmy Kross, a także oddział firmy ABB Sp. z o.o., który jest dostawcą aparatury wysokiego i średniego napięcia do przesyłu i dystrybucji energii elektrycznej.

W **powiecie sokołowskim** zlokalizowany jest lider branży mięsnej, w postaci Sokołowa SA (127 pozycja na „Liście 2000”). W ostatnich latach zakupiono i zainstalowano w fabryce w Sokołowie Podlaskim nowoczesną i wysoko wydajną linię rozbioru wieprzowiny. Konkurentem Sokołowa SA są Zakłady Mięsne Zakrzewscy, mające siedzibę w niedalekim Kosowie Lackim i od 2003 roku operujące w nowym zakładzie produkcyjnym. W Sokołowie Podlaskim znajduje się również siedziba sieci sklepów średniopowierzchniowych PHU Topaz (786 pozycja na „Liście 2000”), licząca 29 placówek w trzech województwach (najwięcej w mazowieckim). Do nowych, dobrze zapowiadających się przedsiębiorstw, należy z pewnością sieć hurtowni elektrycznych Polska Grupa Elektryczna FORUM-RONDO Sp. z o.o., mająca siedzibę w Jabłonnie Lackiej.

W niedalekim **powiecie węgrowskim** brak jest dużych przedsiębiorstw z „Listy 2000”. W ostatniej dekadzie rozwinął się w powiecie przemysł metalowy precyzyjny i meblarski. Dobrze funkcjonuje mleczarnia Hochland i zakłady związane z produkcją maszyn rolniczych. W Łochowie zlokalizowane są firmy prowadzące recycling samochodów, produkcję styropianu oraz pakowania i sortowania herbat. Z kolei w **powiecie ostrowskim** najważniejsze przedsiębiorstwa to: fabryka mebli Forte SA (518 miejsce na „Liście 2000”), Kruger Polska (fabryka koncentratów spożywczych), Rolstal (produkcja maszyn rolniczych), PPHU Długopol (dywany), Alpa (zakłady tworzyw sztucznych), Natur Produkt Pharma-Zdrovit (kosmetyka, farmaceutyka), Interchemall, Zespół Młynów Jelonki, Elkopol (zakład przetwórstwa mięsnego), Rockwool (ocieplanie), Ajinomoto Poland Sp. z o.o. (zupki błyskawiczne) oraz Flaga Gaz Polska Sp. z o.o. (rozlewnia gazu płynnego). W **powiecie wyszkowskim** funkcjonuje przedsiębiorstwo Waspol SA (1077 miejsce na „Liście 2000”), jeden z największych w Polsce dystrybutorów alkoholi wysokoprocentowych, piwa i wina. W 2004 roku zlikwidowano filię FSO, która produkowała skrzynie biegów do nys, żuków, polonezów i była największym zakładem przemysłowym w Wyszkowie.

Dwie firmy z **Siedlec**: zajmująca się regeneracją, wzorcowaniem i legalizacją indukcyjnych liczników energii elektrycznej firma Inventor Sp. z o.o. (329 pozycja), a także producent drobiu świeżego Drosed SA GK (433 pozycja), znalazły się w pierwszej 500 największych przedsiębiorstw w Polsce. W drugim tysiącu jest jeszcze parę firm z tego miasta. Należą do nich: Zentis Sp. z o.o. (1048), PRD Regionalne Drogi Podlaskie (1672) oraz Real SA (1801). Do roku 2004 największym przedsiębiorstwem, mającym siedzibę w Siedlcach, był Mostostal Siedlce SA. Dziś nadal, mimo siedziby w Warszawie, spółka generuje duże przychody w Siedlcach i jest ważnym pracodawcą. Jest to przykład na to, że listy przedsiębiorstw według siedzib, generowane przez Rzeczpospolitą oraz dostępne w innych zestawieniach, nie do końca przedstawiają właściwy obraz Mazowsza i wyolbrzymiają pozycję Warszawy (siedziba większości firm) pod kątem przychodów, osiąganych ze sprzedaży, kosztem innych ośrodków subregionalnych, w których znajdują się duże zakłady produkcyjne.

W **powiecie garwolińskim** dominującą pozycję posiada od lat, zajmująca się produkcją, dystrybucją i sprzedażą kosmetyków, firma Avon Operations sp. z o.o. z Garwolina (147 pozycja na „Liście 2000”). W Łaskarzewie działa również inna firma z branży kosmetycznej – Fabryka Opakowań Kosmetycznych POLLENA SA. Do innych dużych przedsiębiorstw, na terenie powiatu, należą również: Przedsiębiorstwo Poligraficzne „Interdruk” w Sulbinach, Zakład Produkcji Odzieży Skórzanej „Ochnik”, Huta Szkła „Czechy” SA w Trąbkach, Fabryka Farb i Lakierów „Polifarb” SA w Pilawie, Zakład Produkcyjny „Bruggen Polska” Sp. z o. o. w Celejowie i Zakład Produkcyjny „SANTE” Sp. j. w Sobolewie.

Dużą firmą na liście 2000, mającą ogromny wpływ na lokalny rynek pracy oraz kapitał fizyczny, jest Elektrownia Kozienice SA w **powiecie kozienickim**. Ta największa w Polsce elektrownia opalana węglem kamiennym utrzymuje stabilną pozycję wśród największych polskich przedsiębiorstw (około 100 miejsca w kraju). Elektrownia Kozienice przeprowadziła przetarg na budowę bloku energetycznego na parametry nadkrytyczne, opalanego węglem kamiennym, o mocy netto minimum 900 MWe – maksimum 1000 MWe. Szacunkowy koszt inwestycji ma wynosić 5,3-5,5 mld zł. Przetarg, w 2012 roku, wygrało Konsorcjum Polimex – Mostostal i Hitachi Power Europe. Uruchomienie jednostki planuje się w roku 2017. Do innych dużych zakładów w powiecie kozienickim należą również Bakoma Bis (producent wsadów owocowych) oraz Armat (dystrybutor tworzyw sztucznych dla budownictwa).

W **powiecie zwoleńskim** nie ma ani jednej firmy z „Listy 2000”. Problemem jest powstawanie w tym powiecie niemal wyłącznie małych, kilkuosobowych przedsiębiorstw, a największe zakłady pracy należą do sfery budżetowej. Obecnie pojawiają się pojedyncze nowe inwestycje z sektora prywatnego, jak np. firma logistyczno-magazynowa Neonet w Zwoleniu, która będzie obsługiwała transport sprzętu AGD na wschód. Z kolei w **powiecie lipskim** zlokalizowana jest firma z branży budowlanej Kingspan Sp. z o.o. (1285 pozycja na „Liście 2000”). Firma produkuje m.in. płyty warstwowe. Do innych rozwijających się zakładów należy zakład firmy Marbet, zajmujący się precyzyjną obróbką blach, a także zakład Gomar w Walentynowie, zajmujący się przetwórstwem owocowo-warzywnym.

Ponad 200-tysięczny Radom nie posiada (jak na swój potencjał demograficzny) wielu dużych przedsiębiorstw. W pierwszej 500 firm znalazło się jedynie PHP Polski Tytoń SA – firma z branży tytoniowej, zajmująca regularnie około 150 miejsce w Polsce pod kątem osiąganych przychodów. W 2008 roku Imperial Tobacco Group przejął Grupę Altadis. Nastąpiła tym samym integracja firm Imperial Tobacco Polska SA z Tarnowa Podgórnego i Altadis Polska SA z Radomia. Firma Altadis Polska SA, jeszcze w 2005 roku, zajmowała na „Liście 2000” 150 pozycję. Na nowej liście, z 2010 roku, już jej nie ma. Jest za to jeszcze jedna firma z branży tytoniowej, tj. International Tobacco Machinery (1200 pozycja). Na liście Rzeczypospolitej znalazł się również: dystrybutor wyrobów hutniczych P.Z.M. VIMEX SA (1272 pozycja), który w 2007 roku uruchomił w Radomiu zakład prefabrykacji zbrojeń budowlanych. Na dalszych miejscach widnieją kolejne radomskie firmy: z sektora naftowego – PPHU AS Gold sp. z o.o. (1662), lider w sprzedaży biletów lotniczych Esky Sp. z o.o. (1773) oraz dystrybutor wędlin i mięsa – Albo Sp. z o.o. (1882). Jedną z większych firm w Radomiu jest również producent napojów – firma Zbyszko Company Sp. z o.o.

W **powiecie szydłowieckim** oraz **przysuskim** nie ma dużych przedsiębiorstw z *Listy 2000 Rzeczpospolitej*. Największymi firmami w Szydłowcu, są: Zakład Elektroniki Przemysłowej Profel Sp. z o.o. oraz Biella Polska Sp. z o.o. – producent artykułów biurowych oraz korporacyjno-reklamowych. W **powiecie przysuskim** ulokowały się trzy bardzo duże zakłady przemysłowe – Hortex, Zakład Płytek Ceramicznych Przysucha oraz firma Monier (producent blachodachówek i innych akcesoriów dachowych). W **powiecie białobrzeskim** działa przedsiębiorstwo Pegas Grupa (1653 miejsce na „Liście 2000”). Do dużych inwestycji w sferze produkcyjnej należą również: Drukarnia Oddi Poland, zakład przetwórstwa owocowego Agrana Juice Poland Sp. z o.o., nowe wylegarnie drobiu w gminie Stromiec oraz nowy zakład mięsny w gminie Radzanów. Z kolei firma Faurecia Fotele Samochodowe Sp. z o.o. (wysoka, 298 pozycja na „Liście 2000”) jest największym przedsiębiorstwem i pracodawcą w **powiecie grójeckim**. Firma specjalizuje się w produkcji metalowych konstrukcji siedzeń samochodowych oraz prowadnic do siedzeń (ryc. 19). Na miejscu 1431 „Listy 2000” znalazło się przedsiębiorstwo z sektora spożywczego – Prefetti Van Melle Sp. z o.o. z Tarczyna. Do innych dużych przedsiębiorstw w powiecie grójeckim należą również: Ferrero Polska Sp. z o.o. w Belsku Dużym i Atlantic Sp. z o.o. w Pniewach. Powiat grójecki jest największym regionem sadowniczym w Polsce. Z tego względu dobrze wykształciła się tu infrastruktura potrzebna do przetwórstwa jabłek. Powstały przetwórnice, w tym z udziałem kapitału zagranicznego, a także działają grupy producenckie.

Wzdłuż drogi krajowej nr 8 (popularnej „gierkówki”), w Nadarzynie oraz Mszczonowie, zlokalizowanych zostało wiele przedsiębiorstw z „Listy 2000”. Szczególnie istotny, z punktu widzenia policentryczności, jest tutaj Mszczonów, znajdujący się w **powiecie żyrardowskim**. Na miejscu 466 na „Liście 2000” znalazła się firma logistyczna FM Logistics Sp. z o.o., a na pozycji 1228 – firma z sektora chemicznego DSM Nutrition Products Sp. z o.o. W gminie Mszczonów, dzięki przeprowadzeniu komasacji gruntów, powstały duże obszary do zagospodarowania, które obecnie zajmują obiekty przemysłowe i infrastruktura logistyczna takich firm, jak: wspomniane FM Logistic Mszczonów, YKK, Mostva Sp. z o.o., Roche Witaminy Polska Sp. z o.o., Knauff Industries Polska Sp. z o.o. Podobne przedsięwzięcia podjęto w Radziejowicach, gdzie obecnie działa szereg firm: firmy logistyczne Ekonip i Mostva Sp. z o.o., producent kabli Helukabel Polska Sp. z o.o., Ruukki, Thomson, Green Development. Na nowej „Liście 2000” nie znalazł się producent odbiorników telewizyjnych i radiowych z Żyrardowa – TTE Polska Sp. z o.o. (w 2005 roku był na 119 pozycji w kraju).

Na zachodzie województwa, w **powiecie sochaczewskim**, znalazło się pięć dużych firm z czołówki „Listy 2000”. Są to:

- Boryszew SA GK (119 pozycja) – jedna z największych w Polsce grup chemicznych;
- Mars Sp. z o.o. (210 pozycja) – w powiecie sochaczewskim znajdują się dwa niezależne kompleksy fabryczne firmy: w Kożuszkach Parcel – fabryki produkujące jedzenie dla zwierząt domowych oraz w Janaszówku – fabryka słodczy oraz napojów mlecznych;
- Carmen Polska Sp. z o.o. (409 pozycja) – posiadająca 16 oddziałów w województwie mazowieckim i łódzkim, firma zajmująca się dystrybucją produktów szybkozbywalnych;

- Greiner Packaging Sp. z o.o. (1286 pozycja) – producent opakowań z tworzyw sztucznych dla przemysłu spożywczego;
- Viva Manufacturing Poland Sp. z o.o. (1988 pozycja) – przedsiębiorstwo z branży optycznej.

Boryszew SA GK, Mars Sp. z o.o. oraz Carmen Polska Sp. z o.o. – to firmy mające swoją siedzibę w Sochaczewie, natomiast Greiner Packaging Sp. z o.o. i Viva Manufacturing Poland Sp. z o.o. zlokalizowane są w Teresinie. Ponadto w powiecie w ostatniej dekadzie powstały nowoczesne zakłady logistyczno-magazynowe (ProLogis, centralna hurtownia Tesco).

Podsumowanie i wnioski

Kluczowym aspektem, dotyczącym majątku produkcyjnego w województwie mazowieckim, są duże przedsiębiorstwa mające, szczególnie w mniejszych miastach, decydujące znaczenie dla kształtowania lokalnych rynków pracy, rynku nieruchomości, a także nakładów inwestycyjnych. Wysokie nakłady inwestycyjne ponoszone przez przedsiębiorstwa województwa mazowieckiego w ostatnich latach stanowią dobry prognostyk, co do kształtowania się inwestycji, a co za tym idzie – również odnowy majątku produkcyjnego w kolejnej dekadzie. Niepokojące trendy globalne i ewentualna druga fala kryzysu mogą jednak skutkować zahamowaniem inwestycji w województwie.

Rozmieszczenie największych przedsiębiorstw na Mazowszu to, przede wszystkim, absolutna dominacja Warszawy. Województwo mazowieckie charakteryzuje się najwyższym w kraju wskaźnikiem monocentryczności siedzib przedsiębiorstw. Największe przedsiębiorstwa Polski są zlokalizowane głównie w Warszawie. Wśród 2000 największych firm w Polsce, w 2009 roku, tylko 108 firm miało siedzibę na Mazowszu, ale nie w stolicy. Tymczasem tylko w pierwszej 500 jest 207 firm, mających siedzibę w Warszawie. Dominacja Płocka (przede wszystkim Polski Koncern Naftowy Orlen SA) jest bardzo widoczna przy przychodach ze sprzedaży największych firm województwa mazowieckiego.

W dalszej kolejności (poza Warszawą) widać firmy mające siedzibę w Obszarze Metropolitalnym Warszawy (przede wszystkim na południe i południowy-zachód od Warszawy). Istnieją ponadto pojedyncze ośrodki z dużymi przedsiębiorstwami, takie jak: Mława, Sochaczew, Radom, Kozienice, Garwolin, Sokołów Podlaski, Siedlce oraz Ostrołęka. W Mławie, Kozienicach, Garwolinie, Sokołowie Podlaskim oraz po części również w Radomiu – dominujący udział ma jedna duża firma. W pozostałych wymienionych miastach, tj. w Sochaczewie, Siedlcach i Ostrołęce, rozwój największych przedsiębiorstw ma charakter bardziej spolaryzowany. Duże obszary województwa są w zasadzie pozbawione siedzib dużych przedsiębiorstw. Szczególnie negatywnie zaznacza się tu obszar położony w trójkącie między Ciechanowem, Ostrołęką i Siedlcami oraz zachodnia część podregionu radomskiego. Rozmieszczenie dużych przedsiębiorstw odpowiada rozkładowi średnich wynagrodzeń według powiatów. Wynagrodzenia są najniższe na obszarach, gdzie dominują małe i średnie spółki, wyższe tam, gdzie istnieją duże przedsiębiorstwa (z wyjątkiem powiatu mławskiego). Wzrost liczby firm zagranicznych, operujących na obszarze wojewódz-

stwa mazowieckiego po 2007 roku, każe przypuszczać, że pozytywne tendencje inwestycyjne utrzymają się również w kolejnych latach. Potencjalni inwestorzy będą podejmować decyzje lokalizacyjne, wybierając między niskimi kosztami produkcji a pozytywnymi efektami aglomeracji. Rozwiązaniem pośrednim dla inwestorów jest wybór ośrodków subregionalnych oraz niektórych „raczkujących” centrów, w których: z jednej strony są relatywnie niskie koszty pracy, a z drugiej strony – funkcjonujące zaplecze w postaci niezbędnej infrastruktury, pozwalającej na właściwą ekspansję inwestycyjną. W najbliższej dekadzie impuls inwestycyjny z pewnością będzie miał miejsce wzdłuż terenów leżących przy nowo powstałych odcinkach autostrady A2 (przede wszystkim Stryków-Konotopa, ale również w latach 2014-2020 – wschodnia część A2 od Warszawy do Siedlec), a także na terenach wzdłuż tras ekspresowych, przecinających województwo, tj. S8 i S7.

LITERATURA

Pozycje zwarte

Obszar Metropolitalny Warszawy, 2008, Urząd Statystyczny w Warszawie, Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie.

Ocena wpływu inwestycji infrastruktury transportowej realizowanych w ramach polityki spójności na wzrost konkurencyjności regionów (w ramach ewaluacji ex post NPR 2004-2006), 2010, IGiPZ PAN (dla Ministerstwa Rozwoju Regionalnego).

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego, 2004, Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego, Warszawa.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007-2013, 2007, Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego, Warszawa.

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2020 roku (aktualizacja), 2006, Zarząd Województwa Mazowieckiego, Warszawa.

Śleszyński P., 2007, *Gospodarcze funkcje kontrolne w przestrzeni Polski*, Prace Geograficzne, IGiPZ PAN, 213, s. 320.

Trendy rozwojowe Mazowsza – Zagospodarowanie infrastrukturalne i kapitał fizyczny oraz policentryczność rozwoju Mazowsza, 2010, IGiPZ PAN, MBPR, Warszawa.

Wyźnikiewicz B., 1997, *Regionalne zróżnicowanie siły ekonomicznej (na podstawie „Listy 500” największych przedsiębiorstw Gazety Bankowej)*, w: G.Gorzelać (red), *Przemiany polskiej przestrzeni*, Studia Regionalne i Lokalne, 19 (52), EIRRIŁ UW, Warszawa, s. 205-228.

Zioło Z., Piróg S., 2001, *Koncentracja przestrzenna i struktura branżowa wiodących firm zachodnioeuropejskich*, w: *Czynniki i bariery regionalnej współpracy transgranicznej – bilans dokonań*, 50 Zjazd PTG, Oddział Rzeszowski PTG, UMCS Filia w Rzeszowie, UR, Rzeszów, s. 184-187.

Bazy danych

Środki trwałe w gospodarce narodowej w 2008 r., 2009, GUS, Warszawa.

Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2005, 2006, 2007, 2008, 2009 roku, GUS, Warszawa

Bank Danych Lokalnych (GUS)

Lista 500, 2011, Polskie Przedsiębiorstwa, Rzeczpospolita.

Lista 500, 2006, Polskie Przedsiębiorstwa, Rzeczpospolita.

Lista 500, 2001, Polskie Przedsiębiorstwa, Rzeczpospolita.

Lista 2000, 2010, Rzeczpospolita

Diamenty Forbesa, 2011, Forbes.

Strony internetowe ponad setki przedsiębiorstw mających siedzibę w województwie mazowieckim

---

SUMMARY

In the article, some results from the second chapter of the report module "Physical capital" have been presented. The report module was implemented within the project "Development of infrastructure and physical capital and the development of Mazovia polycentrism" (Trends in Development of Mazovia). In one chapter of the module, entitled "Physical capital - production assets", there was a wide description of Mazovia companies based outside of Warsaw. In this article, the fixed assets in enterprises of Mazovia, investment and sales in the broader context of the formation of the above-mentioned variables in the whole province have been characterised. Distribution of the largest companies in the Mazovia region is primarily the absolute domination of Warsaw. The Masovian region has the highest rate in the country of business premises monocentrism. Large areas of the province have in fact no offices of large enterprises. It is marked particularly negatively in the triangle area located between Ciechanów, Ostrołęka and Siedlce and in the western part of Radom sub-region. Distribution of large companies corresponds to distribution of average earnings by counties. Wages are lowest in areas dominated by small and medium-sized enterprises, and higher where there are large companies.

---

dr Piotr Rosik, adiunkt w Instytucie Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, specjalizuje się w zagadnieniach geografii społeczno-ekonomicznej i geografii transportu, autor kilkudziesięciu publikacji z tego zakresu, w tym kilku monografii, a także kierownik lub ekspert w kilkunastu projektach naukowych dla instytucji międzynarodowych, rządowych oraz samorządowych.